

PROCÉS PARTICIPATIU DEL DECRET D'ORIENTACIÓ

Sessió amb persones expertes Informe de resultats

Març de 2023

Índex

1. Presentació	3
2. Metodologia.....	3
3. Síntesi de resultats	4
3.1. L'orientació educativa en una imatge	4
3.2 . Anàlisi de la situació actual i propostes de millora.....	5
3.2.1 Aspectes transversals de l'orientació.....	5
3.2.2. Aspectes específics pel que fa a l'orientació personal i social.....	13
3.2.3. Aspectes específics pel que fa a l'orientació acadèmica	15
3.2.4. Aspectes específics pel que fa a l'orientació professional.....	16
4. Valoració de la sessió.....	18
5. Imatges de la sessió	19
6. Participants a la sessió	20

1. Presentació

La Generalitat de Catalunya, a través de la Subdirecció General d'Orientació, Participació i Benestar de l'Alumnat del Departament d'Educació, està impulsant un procés de treball per l'elaboració del Decret d'Orientació Educativa. En aquest marc s'ha posat en marxa un procés de participació ciutadana complementari al procés de Consulta pública per acabar d'aprofundir en alguns aspectes del futur Decret.

La proposta del nou Decret d'Orientació Educativa que es proposa inclou l'orientació personal, social, acadèmica i professional, així com totes les funcions transversals del sistema educatiu i de responsabilitat compartida entre els diferents equips educatius que han de contribuir a que cada persona i cada grup es desenvolupi globalment i construeixi un projecte personal, acadèmic i professional amb possibilitats raonables d'assoliment.

En el marc d'aquest procés, el passat 30 de març va tenir lloc la sessió de treball adreçada a persones expertes de l'àmbit de l'orientació. A continuació es recullen els resultats de la sessió.

2. Metodologia

La sessió es va estructurar de la següent manera:

- Benvinguda i contextualització de la sessió a càrrec de Roser Cervera, Subdirectora General d'Orientació, Participació i Benestar de l'Alumnat i Màrius Martínez, professor titular d'Orientació Professional de la UAB
- Presentació i dinàmica d'activació a càrrec d'INDIC
- Primera reflexió: Anàlisi compartida de la situació actual
- Segona reflexió: Propostes de millora
- Cloenda i valoració de la sessió

- S'observa també la necessitat de fomentar la cooperació i de teixir vincles entre els agents per tal de poder contribuir a una bona orientació i oferir més riquesa pel que fa a recursos a la disposició, informació i respostes a les seves inquietuds en la presa de decisions.

3.2 . Anàlisi de la situació actual i propostes de millora

Les persones participants van fer una primera anàlisi de la situació actual de l'orientació (personal i social, acadèmica i professional) identificant els aspectes positius i les fortaleses, així com les mancances i els aspectes que caldria millorar. Una vegada feta aquesta anàlisi es van identificar algunes propostes de millora a tenir en compte en el futur Decret.

3.2.1 Aspectes transversals de l'orientació

En relació amb el marc de l'orientació i el sistema educatiu

- **Voluntat de regular l'orientació i de fer-ho participadament**

Es destaca positivament el fet que des del Departament d'Educació hi hagi la voluntat i la iniciativa d'elaborar un decret que permeti regular l'orientació educativa de manera formal. A més, es posa en valor que aquest procés es faci mitjançant un procés participatiu obert als agents i perfils que intervenen en el procés orientador.

- **Escepticisme sobre el desplegament efectiu del nou Decret**

Hi ha poca confiança en el desplegament i la consolidació del decret i del marc que aquest establirà pel que fa a recursos econòmics, recursos humans, formació, etc.

- **Importància de compartir la mirada sobre què és l'orientació**

Un element central per desenvolupar una bona orientació educativa és definir un marc compartit sobre què és l'orientació educativa, com s'ha de fer, sobre què i amb qui. Actualment existeixen diferents visions, i això dificulta que els agents i les estratègies estiguin ben alineats i siguin coherents entre ells. El nou marc és, per tant, una bona oportunitat de treballar això i buscar un equilibri i un consens entre les visions existents, i de definir de manera compartida què entenem per orientació.

- **L'orientació com un procés continu**

Actualment l'orientació no és un procés amb una continuïtat al llarg dels diferents moments i les etapes educatives, i el nou marc regulador pot ser una bona oportunitat per repensar i reorganitzar l'orientació educativa per tal que abasti les diferents etapes i transicions i es tinguin en compte els moments i espais de necessitat.

- **Orientació preventiva, en positiu i amb mirada comunitària**

El nou marc regulador pot ser una oportunitat de reforçar el caràcter preventiu de l'orientació i centrar-se en l'enriquiment de la persona, en positiu, més que no en l'atenció a les mancances de l'alumne. En aquesta línia també pot ser una oportunitat de continuar reforçant l'orientació d'àmbit comunitari.

- **Poca estabilitat del marc normatiu**

Els constants canvis en el marc normatiu, que afecten temes molt diversos, com per exemple el procés de preinscripció, fan que aquest sigui poc estable, cosa que dificulta la tasca orientadora.

- **Existència d'un bagatge i d'experiència en l'orientació educativa**

Es posa en valor que en matèria d'orientació no es parteix de zero, sinó que ja hi ha una llarga trajectòria i un bagatge important amb moltes experiències desenvolupades i amb la implicació de molts agents en el procés. També es destaca que ja hi ha una estructura de centre i un ecosistema facilitador de l'orientació que suposen un bon punt de partida.

- **Manca de coordinació entre departaments i administracions**

Es percep que cal millorar la coordinació entre els departaments de la Generalitat i d'aquesta amb altres administracions.

Propostes

- ▶ **Incorporar l'orientació com un vector transversal:** Caldria que l'orientació educativa en el nou marc regulador s'establís com un vector transversal a tot el sistema educatiu. No ha de ser una tasca d'un servei concret, sinó una funció transversal que impregni l'actuació de tots els agents i perfils professionals.
- ▶ **Posar la persona al centre:** El nou model d'orientació que es defineixi hauria de posar la persona al centre, de manera que les diferents estratègies i accions treballessin amb aquesta lògica.
- ▶ **Ordenar l'orientació establint mecanismes de coordinació entre les administracions.** Caldria que el nou marc regulador fes una ordenació de l'orientació a totes les estructures i administracions implicades. Per fer-ho caldria descriure els espais i mecanismes de coordinació, inclosos aquells de dimensió territorial, i definir les funcions de cada administració en relació amb el procés orientador.
- ▶ **Definir mecanismes de seguiment de la implementació del decret:** Caldria establir mecanismes de seguiment del desplegament i aplicació del decret, com ara coordinacions als centres i més enllà dels centres amb taules o espais de seguiment en l'àmbit territorial.
- ▶ **Fer un decret d'orientació integral i no només educativa:** Es planteja que el decret hauria d'anar més enllà de l'orientació educativa i tenir una vocació més integral, que inclogués drets socials, ocupació, salut, etc.

En relació amb els recursos i l'organització

- **Manca de planificació en l'orientació**

Es considera que es dediquen molts recursos i molts esforços d'orientació a "apagar el foc" i a donar resposta a necessitats detectades a curt termini, però que cal més planificació de les estratègies i dels recursos, que permeti una orientació més preventiva i no tant reactiva. Caldria, per tant, fer una reflexió estratègica de fons sobre com planificar l'orientació.

- **Importància d'una bona definició de rols i funcions**

Un aspecte clau per a una bona organització de l'orientació és la definició acurada dels rols, les funcions i les competències de tots els agents involucrats en el procés d'acompanyament i orientació. En aquest sentit es considera que hi ha encara una manca de definició clara tant de rols com de mecanismes de coordinació d'aquests rols en tots els àmbits, des de l'administració fins als centres educatius.

- **Importància d'acompanyar el decret d'una dotació pressupostària i d'estructures per consolidar l'orientació**

Es planteja el risc que si no se l'acompanya d'una dotació pressupostària adequada el decret podria quedar en bones idees però sense tenir un impacte real. Per tant, és important dotar-lo d'un pressupost que permeti crear estructures per reforçar i consolidar l'acció orientadora. Es posen com a exemple els plans d'acció tutorial (PAT), que no es poden implementar per manca d'estructura.

- **Existència de molts recursos, però mal coordinats**

S'apunta que hi ha una gran quantitat i diversitat de recursos per a l'orientació, però que estan mal coordinats i això dificulta que se'n faci un bon aprofitament.

- **Fragmentació de l'atenció a la diversitat**

Es detecta un risc de fragmentació de les estratègies d'atenció a la diversitat amb la incorporació de mesures i recursos, com ara el Suport Intensiu d'Escolarització Inclusiva (SIEI), l'Aula d'Acollida (AA) o l'Aula Oberta (AO), que haurien de ser universals i d'inclusió. Per tant, tot i que són recursos amb potencial, també poden ser un risc de fragmentació de l'atenció.

- **Aprofitament del potencial dels SOAC**

Es posa en valor que en alguns territoris darrerament s'ha creat el Servei d'Orientació d'Àmbit Comunitari (SOAC), que són un recurs que cal potenciar i que ofereix una oportunitat de treballar l'orientació amb una mirada comunitària.

- **Incorporació de nous perfils als equips orientadors**

Es valora positivament la incorporació de nous perfils com ara tècnics d'inserció social, educadors socials i altres als equips orientadors, cosa que millora la mirada multidisciplinària d'aquests equips.

- **Potenciació de la incorporació d'agents orientadors en l'etapa postobligatòria**

Es valora positivament la incorporació de nous professionals d'orientació educativa a l'etapa postobligatòria, tant a centres com a serveis educatius, que ja s'està fent i es planteja que el nou decret pot ser una bona oportunitat d'ampliar aquesta línia.

- **Manca de la figura de coordinador/a d'orientació de centre**

Es troba a faltar una figura professional als centres que, amb alliberament de càrrega lectiva, tingui com a responsabilitat la coordinació de l'orientació.

- **Ràtios d'orientadors/es insuficients i manca d'hores per dur a terme la seva tasca**

Es considera que la ràtio actual d'orientadors/es en relació als alumnes és baixa i caldria augmentar-la per poder fer un acompanyament i orientació de més qualitat a l'alumnat. Això fa que els orientadors i les orientadores no tinguin prou hores per fer adequadament la seva tasca. A més, caldria garantir la presència d'aquesta figura a totes les etapes.

- **Importància de la transferència i intercanvi de dades i informació**

La gestió de la informació és un element important en la tasca orientadora, especialment si es busca una acció concertada entre tots els agents. En aquest sentit es destaca positivament la notícia que es podran compartir dades sobre l'alumnat amb els ajuntaments. En aquest context, el nou marc regulador pot ser una bona oportunitat de facilitar la transferència de dades d'abandonament i destí dels alumnes als municipis. Dit això, també s'apunta que actualment hi ha mancances importants pel que fa a dades, com ara el fet que no es coneixen indicadors d'abandonament escolar prematur a l'ESO i a l'educació postobligatòria.

- **Necessitat de millorar l'avaluació de l'orientació**

Es considera que l'avaluació de l'orientació educativa actualment és gairebé inexistent, la qual cosa no permet conèixer quina efectivitat té. També es detecta una dificultat per avaluar els efectes dels canvis educatius que es produeixen.

Propostes

- ▶ **Establir que els projectes de direcció i de centre incloguin la funció orientadora:** Caldria instaurar que tant els projectes de direcció com els projectes educatius de cada centre preveïessin i incloguessin la funció orientadora.
- ▶ **Promoure el concepte de centres orientadors:** Caldria treballar per fer participants tots els membres del claustre, i a partir d'aquí la resta de l'equip docent, del procés orientador, de manera que s'aconseguís una "infusió orientadora" als centres. Això també hauria d'incloure la figura de la inspecció. L'objectiu és canviar la concepció actual dels centres per aconseguir que esdevinguin centres orientadors.
- ▶ **Incorporar orientadors/es en tots els centres i totes les etapes:** Per avançar en la lògica d'orientació contínua al llarg de tot el procés educatiu caldria ampliar el nombre d'orientadors per incorporar-los a tots els centres, tant públics com concertats, i fer-ho per a totes les etapes educatives. Es proposa que la ràtio a assolir sigui, com a mínim, d'1 orientador/a per cada 250 alumnes. Caldria, també, alliberar-los de tasca docent perquè puguin centrar-se en la funció orientadora.
- ▶ **Promoure la figura de CLIC:** Caldria treballar per tal que els i les coordinadores de Llengua, Interculturalitat i Cohesió social (CLIC) fossin una figura amb més presència i una incidència més important als centres.
- ▶ **Promoure sistemes segurs per compartir dades i informació:** Caldria definir sistemes i criteris per facilitar que es puguin compartir dades entre els agents de manera segura però tenint en compte les seves necessitats per afavorir la coordinació i la feina compartida.
- ▶ **Establir un marc de referència comú i sistemes d'avaluació de l'orientació:** Caldria instaurar sistemes d'avaluació que permetessin conèixer quin és l'impacte de l'orientació. Per fer-ho, en primer lloc caldria definir un marc de referència comú que permetés unificar criteris i instruments per avaluar tot el que s'està fent en matèria d'orientació. Això hauria de permetre que els centres educatius tinguessin una eina basada en indicadors que els permetés fer una avaluació continuada.
- ▶ **Incorporar les noves tecnologies com a recurs per al procés orientador:** Caldria incorporar a la tasca orientadora recursos de les noves tecnologies, com ara la intel·ligència artificial, la gamificació, etc. que puguin aportar un valor i millorar l'orientació i l'atenció que es duu a terme.

En relació amb els professionals

- **Manca de formació en orientació per als perfils professionals**

Es considera que hi ha una manca de formació i de coneixement dels recursos, les eines i els criteris de l'orientació. Aquesta formació és necessària tant per als orientadors i tutors com per a la resta del professorat.

- **Inestabilitat del personal dels centres**

Es lamenta la situació d'inestabilitat, i en alguns casos precarietat, del personal dels centres educatius, que no ofereix unes condicions òptimes per al desenvolupament de la funció orientadora.

- **Manca de temps dels professionals per coordinar-se**

Es detecta una manca de temps efectiu dels professionals per dedicar a tasques de coordinació.

- **Manca de coneixement de l'entorn**

Es planteja que hi ha una manca de coneixement o d'experiència dels professionals de l'educació en relació amb allò que passa més enllà del sistema educatiu, en el seu entorn, i que això incideix en la seva funció orientadora.

- **Diferenciació entre la funció orientadora i la docent**

Cal distingir les funcions que desenvolupen els professionals i assignar els recursos i les reserves horàries per a cada funció. Els docents no són orientadors i, per tant, cadascú ha de tenir la seva funció i la dotació de temps adequada per poder fer-la.

Propostes

▶ **Fer formació contínua a orientadors, tutors i equips directius:** Caldria establir un pla de formació que garantís que tant els propis orientadors i orientadores com els tutors i tutores i els equips directius tinguessin una formació inicial, contínua i personalitzada que permetés anar actualitzant coneixements, competències, habilitats...

En relació amb altres agents

- **Obertura dels centres i interacció amb l'entorn**

Actualment existeix més consciència sobre la importància de la interacció entre els centres educatius i el seu entorn. Això fa que hi hagi més permeabilitat i obertura dels centres a l'entorn que alhora facilita l'accés dels agents de l'entorn del centre. En aquest sentit cal aprofitar el triangle que formen els centres educatius, els alumnes i les seves famílies per reforçar la funció orientadora, atès que formen una estructura de relació que ja existeix.

- **Existència d'una xarxa orientadora**

Actualment ja existeix una certa xarxa orientadora en què participen altres agents com els EAP, els municipis, els serveis bàsics de serveis socials, etc.

- **Manca de coneixement mutu i treball concertat dels agents**

Tot i l'existència de cada cop més relacions i connexions entre tots els agents, es detecta que encara hi ha una manca de coneixement i reconeixement entre els agents que intervenen en l'orientació. Manca generar un treball més coordinat a partir de plans d'actuació més connectats i amb uns objectius compartits.

Propostes

▶ **Reconeixement de la funció orientadora dels agents:** Caldria fer un reconeixement de tots els agents que tenen un paper en el procés d'acompanyament i orientació educativa.

▶ **Generar xarxes locals de coordinació amb els agents de l'entorn:** Caldria promoure xarxes de coordinació dels agents que tenen, o poden tenir, un paper actiu en relació amb l'orientació educativa: centres educatius, empreses, fundacions, entitats de lleure, etc..).

▶ **Establir un sistema d'ordenació de les diferents xarxes:** A banda de promoure les xarxes, caldria definir un sistema que regulés i ordenés les diferents xarxes que hi pugui haver al territori per tal de definir un marc compartit pel que fa als objectius, criteris i tasques a desenvolupar.

En relació amb l'alumnat

- **Increment de la complexitat social i dels problemes d'infants i joves**

En el context actual s'ha produït un augment significatiu de la complexitat social, de les necessitats i els problemes que afecten els infants i joves i de les situacions de vulnerabilitat, la qual cosa fa més necessària i més complexa la tasca orientadora.

- **Dificultats d'accés a l'oferta educativa**

L'alumnat té dificultats en l'accés a la diversitat de l'oferta educativa, tant pel que fa a beques i ajudes com pels propis mecanismes i tràmits d'accés, que poden presentar barreres de bretxa digital, lingüístiques, etc.

Propostes

▶ **Establir criteris clars d'escolarització per a l'alumnat nouvingut:** Per millorar l'accessibilitat dels diferents perfils a l'oferta educativa, i superar les barreres i dificultats existents, caldria establir criteris d'escolarització clars i no excloents per a l'alumnat nouvingut de 16 a 18 anys.

▶ **Connectar el nou decret amb el decret de l'escola inclusiva:** Caldria que tant el nou decret sobre orientació educativa com l'existent sobre l'escola inclusiva "parlessin" o estiguessin connectats de manera explícita, de manera que a l'hora de fer orientació es tingués molt present el marc definit pel decret d'escola inclusiva i l'orientador inclogués la mirada inclusiva a la seva tasca orientadora.

▶ **Promoure la implicació de les famílies amb una atenció especial a les més desfavorides:** Davant la complexitat de les situacions de necessitat, caldria desenvolupar mesures que facilitessin la implicació de les famílies en el procés orientador, amb una atenció especial a aquelles famílies més desfavorides o en situacions de més vulnerabilitat.

3.2.2. Aspectes específics pel que fa a l'orientació personal i social

- **Més consciència sobre la importància de l'orientació personal i social**

Actualment existeix més consciència sobre la importància de l'orientació, i especialment de la personal i social, no només entre professionals sinó també per part del propi alumnat, les famílies i altres agents.

- **Regulació de l'orientació personal i social**

El nou decret ofereix una bona oportunitat de fer una regulació formal que garanteixi que també es faci orientació personal i social, a més de l'acadèmica i professional, i que ja no sigui un element que depengui de la voluntat de cada centre o cada equip.

- **Mirada més àmplia sobre què ha d'incloure l'orientació**

Cada cop més l'orientació s'està centrant en la persona i en els aspectes més personals i socials. S'estan tenint més en compte totes les dimensions de la persona i els aspectes personals, relacionals, i socials que abans no es tenien tan presents. En aquest sentit, es destaca la dificultat per incorporar els aprenentatges no formals en els currículum dels joves. No obstant, aquesta mirada no és encara general i no tots els agents ni els projectes d'orientació contempen aquesta dimensió personal i social.

- **Incorporació del benestar emocional als nous currículums**

El fet que els nous currículums incorporin la dimensió del benestar emocional és un vector important a l'hora de plantejar l'orientació a l'alumnat i posa l'accent en el vessant personal i social d'aquesta orientació.

- **Manca de professionals i recursos en salut mental**

Tot i que el benestar emocional i la salut mental de l'alumnat cada cop preocupen més, es percep una important manca de professionals per abordar aquests temes. Això fa que es produeixi una sobrecarrega de feina, i en alguns casos saturació, en perfils com orientadors, tutors o equips com l'EAP, que treballen en aquest àmbit però que no són professionals especialistes en salut mental.

- **Existència de la figura UAO**

Es posa en valor l'existència del programa de les Unitats d'Acompanyament i Orientació (UAO) com un recurs nou i important per a l'orientació que caldria ampliar i potenciar.

Propostes

- ▶ **Treballar les fortalezes de l'alumnat:** Dins la dimensió personal i social de l'orientació, però també en la resta.
- ▶ **Augmentar les UAO:** Caldria augmentar les UAO existents al territori.

3.2.3. Aspectes específics pel que a l'orientació acadèmica

- **Potencial de futur de la personalització educativa**

La incorporació de la personalització educativa serà important i tindrà un important potencial en la seva dimensió d'acompanyament i orientació a l'alumnat. Per això el decret és una bona oportunitat de definir-la bé i impulsar-la.

- **Flexibilitat del sistema educatiu**

Des d'una perspectiva de l'orientació acadèmica, però també professional, es posa en valor la flexibilitat del sistema educatiu, que ofereix moltes opcions i itineraris.

- **Desconeixement de l'oferta formativa i professional**

Es planteja que hi ha un gran desconeixement sobre el conjunt de l'oferta formativa i ocupacional existent, i que limita el potencial de l'orientació acadèmica i professional.

- **Persistència de biaixos en els itineraris postobligatoris**

Els centres educatius tenen poca capacitat per revertir els biaixos socials que hi ha en relació amb els itineraris postobligatoris. Hi ha determinats imaginaris socials sobre quins han de ser els itineraris formatius i professionals en l'etapa postobligatòria, amb biaixos de gènere i d'altres tipus, que condicionen les eleccions d'alumnes i famílies, i es considera que els centres educatius i la tasca d'orientació que es fa actualment tenen poca capacitat per incidir-hi.

- **Existència d'espais participatius**

Es destaca positivament el fet que en espais i recursos per a l'orientació acadèmica, com poden ser fires, etc., cada cop s'hi introdueixen més espais i mecanismes participatius que no tenen una mirada de l'alumne com un subjecte passiu al que cal "vendre" allò que li volem oferir, sinó com un subjecte actiu al qual cal fer partícip del procés orientador.

3.2.4. Aspectes específics pel que fa a l'orientació professional

- **Predisposició dels agents, però poca capacitat de treball en xarxa**

Es valora positivament que per primera vegada hi ha agents molt diversos, com ara administracions locals, empreses, patronals, gremis, cambres de comerç, etc., que es volen implicar en l'orientació dels joves. No obstant aquesta predisposició, es detecta poca capacitat dels centres educatius per generar xarxa amb aquests agents en l'àmbit professional.

- **Existència de proves pilot d'orientació a l'FP**

Es posa en valor que s'estiguin fent proves pilot en l'orientació a la formació professional.

- **L'orientació professional no és prioritària per als centres**

Es percep que des de les direccions dels centres no sempre es considera que l'orientació professional a l'alumnat sigui una prioritat estratègica.

- **Desconeixement de noves professions**

Un dels reptes de l'orientació professional és la necessitat de conèixer millor les noves professionals de futur i el mercat de treball. En aquest sentit es detecta un cert desconeixement d'aquelles noves professions i perfils professionals que van sorgint, cosa que dificulta poder fer una bona orientació professional.

Propostes

- ▶ **Despertar vocacions professionals:** Caldria que l'orientació professional fos capaç de despertar vocacions professionals en l'alumnat. Per fer-ho cal treballar en desterrar determinats estigmes i biaixos que condicionen l'elecció d'itineraris i professions, i així descobrir i ampliar el ventall de professions i perfils professionals que coneixen els i les alumnes.
- ▶ **Apropar-se al món laboral:** Caldria una aproximació del món educatiu al món laboral per millorar l'orientació professional.
- ▶ **Establir plans de col·laboració amb tots els agents:** Per facilitar que més agents s'incorporin a la tasca de l'orientació professional caldria establir marcs i plans de col·laboració que aclareixin com implicar-se i participar en la funció orientadora.

4. Valoració de la sessió

Les persones participants, en finalitzar la sessió, van poder valorar diferents aspectes de la trobada.

5. Imatges de la sessió

